

СЕКЦІЯ 10 СТАТИСТИКА

УДК 311.3

Параниця Н.В.

кандидат економічних наук, доцент кафедри
статистики та математичних методів в економіці,
Університету державної фіскальної служби України

ГАРМОНІЗАЦІЯ СТАТИСТИЧНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ УКРАЇНИ ІЗ МЕТОДОЛОГІЄЮ МІЖНАРОДНИХ СТАТИСТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

HARMONIZATION OF STATISTICAL METHODOLOGY OF UKRAINE WITH METHODOLOGY OF INTERNATIONAL STATISTICAL ORGANIZATIONS

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуті загальні принципи формування офіційної статистичної методології. Досліджено сучасний стан та напрями розвитку нормативної бази офіційної статистичної методології України. Проведена порівняльна характеристика міжнародних класифікацій і стандартів. Встановлено ступінь відповідності національної статистичної системи прийнятим міжнародним і європейським стандартам. Вивчено проблеми і тенденції розвитку статистичної методології України.

Ключові слова: офіційна статистична методологія, Державна служба статистики України, система національних рахунків, статистична інформація, міжнародні стандарти.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены общие принципы формирования официальной статистической методологии. Исследовано современное состояние и направления развития нормативной базы официальной статистической методологии Украины. Проведена сравнительная характеристика международных классификаций и стандартов. Установлена степень соответствия национальной статистической системы принятым международным и европейским стандартам. Изучены проблемы и тенденции развития статистической методологии Украины.

Ключевые слова: официальная статистическая методология, Государственная служба статистики Украины, система национальных счетов, статистическая информация, международные стандарты.

ANNOTATION

The article deals with the general principles of the formation of official statistical methodology. The present state and directions of development of normative base of official statistical methodology of Ukraine are researched. The comparative characteristic of international classifications and standards is conducted. The degree of conformity of the national statistical system with the accepted international and European standards is established. The problems and tendencies of development of statistical methodology of Ukraine are studied.

Keywords: official statistical methodology, the State Statistics Service of Ukraine, the system of national accounts, statistical information, international standards.

Постановка проблеми. У сучасному світі підвищення якості, доступності, ефективності інформації, її неперервний та інноваційний характер роблять систему статистики важливим фактором забезпечення економічного зростання. Сьогодні на всіх рівнях стверджуються постулати про цінність інформації, кадрів, інтелектуалізму, оскільки, за прогнозами багатьох провідних учених, нове століття буде насамперед віком інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми статистичної методології знайшли відображення в роботах вітчизняних та зарубіжних дослідників, таких як Ян Біфуглієн, Габріель Гамез, Пітер Хакль, Клаудія Юнкер, Броніслава Каміскьєне, Курт Васс, О.Г. Осауленко, О.О. Васечко та ін.

В умовах глобалізації відбувається розширення сфер використання міжнародної статистичної інформації, виникає необхідність системної організації офіційної статистики від національного до світового рівнів, вивчення ступеня відповідності національної статистичної системи прийнятим міжнародним і європейським стандартам, які включають фундаментальні принципи офіційної статистики. Необхідно виявити на основі комплексного економіко-статистичного аналізу сучасний стан, проблеми і тенденції розвитку статистичної методології України.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Найявна тривалий час в Україні статистична методологія багато в чому відрізнялася від прийнятої у світовій практиці. Як наслідок, коло порівнянних показників було різко обмеженим, що ускладнювало об'єктивну оцінку рівня нашого соціально-економічного і науково-технічного розвитку порівняно з передовими капіталістичними країнами. Хоча зараз уже введений показник валового національного продукту, проводиться двостороннє зіставлення показників, проте попереду ще величезна робота з відпрацювання методології більш широких міжнародних зіставлень.

Необхідно привести систему показників у відповідність із прийнятими в міжнародній практиці підходами і стандартами, що дозволить здійснювати прямі міжнародні зіставлення. Йдеться про широке застосування в макроекономічних розрахунках системи національних рахунків (СНР), що вимагає докорінної зміни всієї системи бухгалтерського обліку.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі в Україні існує нормативна база, яка визначає всі параметри розроблення,

збирання та розповсюдження статистичної методології. При цьому офіційна статистична методологія повинна бути науково обумовлена, відкрита і доступна, відповідати міжнародними стандартами і рекомендаціям.

Одним із найважливіших напрямів удосконалення статистики України, що дозволяє вирішити проблему інтеграції статистики в загальнонаціональну і міжнародну статистичну систему, є використання міжнародних класифікацій і стандартів як інструменту, що забезпечує формування актуальної, достовірної і порівнянної інформаційної системи статистичних показників економіки.

У Законі «Про державну статистику» (статті 1) визначено, що державна статистика – це «централізована система збирання, опрацювання, аналізу, поширення, збереження, захисту та використання статистичної інформації» [1].

Зрозуміло, що від якості статистичної інформації залежать результати подальшого дослідження. Тому вона має відповідати певним вимогам. Перша – це вірогідність даних, тобто їх відповідність реальному стану. На жаль, ця вимога іноді не додержується як на мікро-, так і на макрорівні. Прикладом можуть бути матеріали перепису населення на території України, який відбувся лише один раз – 5 грудня 2001 року, мав бути проведений другий (у 2010 році), а третій – у 2020 році. На мікрорівні типовим є приховування частини доходів від оподаткування як юридичними, так і фізичними особами. Досягти достатньої вірогідності можна, з одного боку, усунувши передумови таких викривлень, наприклад, удосконаливши податкову систему, а з іншого – застосувавши чутливішу систему оціночних показників.

З метою приведення національної системи офіційної статистики України до міжнародних стандартів була здійснена глобальна оцінка національної системи офіційної статистики України, спільно проведена Європейською комісією (Євростат), Європейською асоціацією вільної торгівлі (ЄАВТ) і Економічною комісією ООН для Європи (ЄЕК ООН) у межах фінансованого проєкту ЄС «Глобальні оцінки статистичних систем кандидатів і потенційних країн-кандидатів, а також країн ЄПС». ICON-Institut державного сектору GmbH, за контрактом із Євростатом, був відповідальним за організацію всіх заходів і завдань, пов'язаних з АГО. Процес оцінки був ініційований у відповідь на прохання Державної служби статистики України (Держстат України) до Євростату в лютому 2010 року [2].

Статистичні органи включають Комісію (Євростат), національні статистичні органи та інші національні установи, що відповідають за розроблення, виробництво і поширення європейської статистики спільно з урядами, міністерствами та Європейською Радою [3].

Головна роль Євростату полягає в тому, щоб розробляти і публікувати порівнянну статистичну інформацію на європейському рівні.

Робляться зусилля з метою створення загальної статистичної «мови», яка охоплює концепції, методи, структури і технічні стандарти. Євростат не збирає дані. Це робиться в країнах-членах їх національними статистичними організаціями. Вони перевіряють і аналізують національні дані і направляють їх у Євростат. Роль Євростату полягає в тому, щоб агрегувати і консолідувати дані і забезпечити їх порівнянність, використовуючи гармонізовану методологію. Натепер Євростат є єдиним постачальником статистичних даних на європейському рівні, і випущені ним дані максимально гармонізовані і порівнянні в межах можливого [2].

Статистична методологія є основою для всіх статистичних досліджень, крім того, вона є важливим інструментом відкритості та доступності офіційної статистики для суспільства. На сучасному етапі порівняти статистичну інформацію України складно навіть на рівні держави, адже існують розбіжності між даними Національного банку України (НБУ) та Держслужби статистики України (ДССУ). Складання НБУ Платіжного балансу проводиться згідно з методологією Міжнародного валютного фонду «Керівництво з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції», 6-те видання, 2009 р., а складання зовнішньоторговельного балансу ДССУ – згідно з методологією Статкомітету ООН «Керівництво зі статистики міжнародної торгівлі товарами», 2010 рік, «Керівництво зі статистики міжнародної торгівлі послугами», 2010 рік. Характеристика розбіжностей приведена в таблиці 1.

Розбіжності між даними Національного банку України (НБУ) та Держслужби статистики України (ДССУ) щодо зовнішньої торгівлі в основному пов'язані з різними методологічними підходами та ступенем охоплення статистикою зовнішньоторговельних операцій.

Сформована економічна ситуація висуває нові вимоги до характеру статистичної інформації, на основі якої здійснюється управління. Все це, на наш погляд, зумовлює необхідність комплексного статистичного дослідження та прогнозування системи статистичних показників.

У сучасному глобалізованому світі виникає потреба в тому, щоб користувачі могли порівнювати структури та продуктивність країн і отримати статистику про трансграничні явища. У CESS 2016 один трек охоплював обидва з цих аспектів. Трансграничні явища в межах офіційної статистики багаті й різноманітні. Необхідно підкреслити твердження (Lynn, 2003), що міжкраїнна гармонізація статистики є важливою для забезпечення того, що дані, які використовуються для доказів, пов'язаних із політикою, не є упередженими важливими чинниками, пов'язаними з непотрібними коливаннями статистики. Програмою інтеграції України до Європейського Союзу передбачені заходи щодо адаптації законодавства України до законодавства ЄС, серед яких – потреба узгодити з Євростатом методологію розрахунку показників, при-

Таблиця 1

**Розбіжності між даними Національного банку України (НБУ)
та Держслужби статистики України (ДССУ)**

Номер п/п	Чинники	НБУ	ДССУ
Чинники розбіжностей показників зовнішньої торгівлі			
		Платіжний баланс (НБУ)	Зовнішньоторговельний баланс (ДССУ)
	Товари та послуги	Товари + послуги	Товари + послуги – вартість послуг із перероблення
Відмінності між монетарною та наглядною статистикою та їх застосуванням			
Дві системи показників – монетарна та наглядова статистика – існують паралельно. Окремі показники монетарної та наглядової статистики мають однакові назви (кредити, депозити, цінні папери тощо)			
		Монетарна статистика використовується в макроекономічному аналізі та прогнозуванні та пов'язана з виконанням основної функції центрального банку – є основною в комунікаціях центральних банків	Наглядова статистика є інформацією про якість внутрішнього стану банків та банківської системи. Її комунікація здійснюється у: – звітності FINREP/COREP, SOLVENCY etc; – Звіті про фінансову стабільність; – публікаціях щодо нагляду за фінансовим ринком.

Джерело: складено автором на основі даних 6–8

значених для обміну статистичними даними, і продовжити роботу з упровадження уніфікованої статистичної методології та стандартів ЄС за окремими галузями статистики [9].

У зв'язку з тим, що Україна підписала угоду про асоціацію з ЄС, виникає потреба в прийнятті розробленого проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України, що регулюють державну статистичну діяльність». Відповідно до проекту національна статистична система має дотримуватися Фундаментальних принципів ООН щодо офіційної статистики, з урахуванням *acquis* ЄС у сфері статистики, зокрема Кодексу норм європейської статистики, з метою гармонізації статистичної системи з європейськими нормами та стандартами. Одним із напрямів співробітництва у сфері статистики в Угоді визначено поступову гармонізацію української статистичної системи з Європейською статистичною системою, що передбачає створення професійно незалежної статистичної системи, яка вироблятиме необхідну для громадян, суб'єктів господарювання й органів управління в Україні та ЄС статистичну інформацію [2].

Конфіденційність статистичної інформації має бути надійно захищена Законом «Про державну статистику». ДССУ однозначно зацікавлена в регулярному отриманні і розповсюдженні даних високої якості, для чого необхідно і далі розвивати методи збору даних. У цьому контексті залишаються невирішеними такі проблеми, як відсутність досконалої системи управління якістю та підготовки кадрів, а також нестача ресурсів у регіональних відділеннях. Виникають питання до ефективного задоволення потреб користувачів. За останні роки отримало значний розвиток поширення даних по мережі Інтернет, проте подальшого розроблення потребують такі питання, як забезпечення зручного для користувача доступу до даних і випереджальна стратегія поширення даних. ДССУ України має провадити сумлінну практику неупередженості та об'єктивності під час збору та поширення статистичних даних, а також дотримуватися пра-

вил рівного спілкування з усіма користувачами та регулярного інформування громадськості.

Висновки. Статистична методологія України не повною мірою відповідає міжнародним стандартам, не всі показники системи статистики відповідають міжнародним вимогам. Покращить ситуацію, на нашу думку, співпраця України з міжнародними організаціями, приведення статистичної методології України до міжнародних стандартів. Вся статистична інформація має відповідати вимогам Європейського кодексу статистики. Наявність надійної, порівнянної і широко доступної статистичної інформації зробить великий внесок упоглиблення діалогу і розширення взаємодії у сфері обміну інформацією між Європейським союзом і Україною.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закон України Про державну статистику від 17.09.1992 № 2614-XII (Редакція станом на 19.04.2014). URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2614-12.
2. Адаптована глобальна оцінка національної статистичної системи України / Підготовлено: Ян Біфуглієн, Габріель Гамез, Пітер Хакль, Клаудія Юнкер, Броніслава Камісьєне, та Курт Васс.
3. Европейский кодекс статистической практики. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/quality>
4. AnaCredit. Entering a new world of regulatory reporting / AnaCredit Benchmark Study PwC Europe March 2017. URL: <https://www.pwc.nl/nl/publicaties/anacredit-benchmark-onderzoek.html>
5. The Eurostat Quality Assurance Framework. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/quality>.
6. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://nbuportal.bank.gov.ua>.
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Офіційний сайт Світового банку. URL: <http://www.worldbank.org/ru/country/russia>.
9. Осауленко О.Г. Українська офіційна статистика в системі європейської статистики / О.Г. Осауленко, О.О. Васечко // Прикладна статистика: проблеми теорії та практики. 2015. Вип. 17. С. 51–56.